

Jurim Lipsbergam – 80

RUSLANS MATROZIS,
matruslv@inbox.lv

Latvijā ir bijis visai maz cilvēku, kuri savu mūžu veltījuši savvaļas putnu vērošanai, izpētei, aizsardzībai un popularizēšanai. Viens no tiem ir 1939. gadā Salacgrīvas Lauteros dzimušais Juris Lipsbergs, kam šogad apritēja 80 gadi. No šiem gadiem jau 64 viņš ir veltījis putniem! Lipsberga tēlu varētu raksturot šādi: aktīvs pētnieks, runājošs un rakstošs ornitologs, bibliofils un ornitoloģisku notikumu dokumentētājs. Šajos gados viņš ir darījis lietas, kas bijušas interesantas pašam, tāpēc arī rezultāti ir tik labi. Par viņa darbību ornitoloģijā publicēti vairāki raksti (Baltvilks, 1990; Tīrmanis, 1995; Pakalns, 1997; Strazds, 1999; Matrozis, 2009; Matrozis, 2016a; Liepiņa, 2016a; Matrozis, 2019), bet šoreiz ielūkosimies viņa darbības virzienu TOP 10, kurā esmu atzīmējis, manuprāt, vēsturiski svarīgākos putniskos notikumus jubilāra mūžā.

Foto: Jānis Veckalns (no Jura Lipsberga arhīva)

Bērnības gadi Obas palienē (1949–1955)

1949. gada 25. martā Lipsbergu ģimeni, arī jaunāko atvasi – desmitgadīgo Juri, deportēja uz Sibīriju. Neskatoties uz sadzīvokajām grūtībām un neziņu par nākotni, šos sešus gadus Juris atceras kā piedzīvojumu, jo jaunajam naturālistam atklājās iespējas vērot cilvēku neskartu Obas ielejas dabu ar daudzveidīgu putnu un zīdītāju faunu. Pirmais putnu skolotājs Jurim bija par 13 gadiem vecākais brālis Uldis (1926–1999) (Matrozis, 2016b, 2016c), kurš kopš 1940. gada vēroja un gredzenoja putnus. 1955. gada pavasarī Sibīrijā Juris sāka patstāvīgi veikt pierakstus par novērotajiem putniem, turklāt krievu valodā. Jāpiebilst, ka līdz mūsdienām ir saglabājušies abu brāļu pieraksti šajā ornitoloģiski maz pētītajā Sibīrijas reģionā, tie ir visai vērtīgi un vēl gaida publicēšanu.

Attēlā: Piecpadsmiņgadīgais Juris ar medību trofejām – baltirbēm, noķertām ar cilpām, Tomskas apgabala Kargasokas rajonā, 1955. gada aprīlis.

Putnošana Lauteros (1958–mūsdienas)

Atgriezies Latvijā, no mācībām un darba brīvajos brīžos Juris turpināja vērot un gredzenot putnus, apmeklēja jauno naturālistu pulciņu Rīgas zoodārzā, kur iepazinās ar aktīvākajiem naturālistiem, un piedalījās dobumperētāju putnu monitoringā Ropažu mežos. 1958. gada rudenī mēnesi veica stacionārās migrējošo putnu uzskaites Lauteros un bija jaunākais to dalībnieks. Arī turpmākajos gados abi brāļi Lipsbergi vēroja un gredzenoja putnus savā dzimtajā vietā un tās tuvākajā apkārtnē. Kopš 2005. gada Lauteros bieži viesojies ornitologs Guntis Graubics (dz. 1948), aktīvi pievērsoties pūču un citu putnu gredzenošanai rudens migrācijas laikā. Reizēm pie Jura Lipsberga ciemos atbrauc arī citi putnu vērotāji un gredzenotāji, laiku pa laikam tiek novēroti vai noķerti arī retāk sastopami putni (Liepiņa, 2017; Liepiņa, 2018a; Liepiņa, 2018b), un tieši tur pirmo reizi Latvijā novērotas austrumu viešņas – Sibīrijas peļkājīte un Sibīrijas rubinrīklīte (Matrozis u.c., 2016; Liepiņa, 2016b; Lipsbergs, 2017). Jāpiebilst, ka abu brāļu ar neilgiem pārtraukumiem kopš 1940. gada veiktie pieraksti par putniem Lauteru jūrmalā ir svarīgs fenoloģiskais un faunistiskais materiāls par ornitofaunas izmaiņām vienā no nozīmīgākajām putnu migrācijas vietām Latvijā.

Attēlā: Lauteros gredzenošanai noķertā rudsānu zilastīte. 20.10.2018.

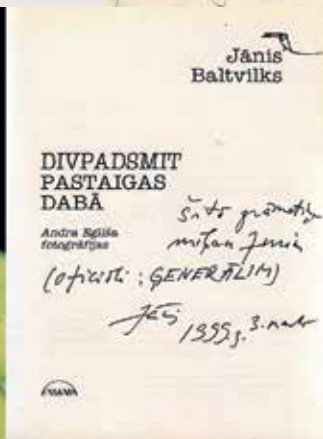
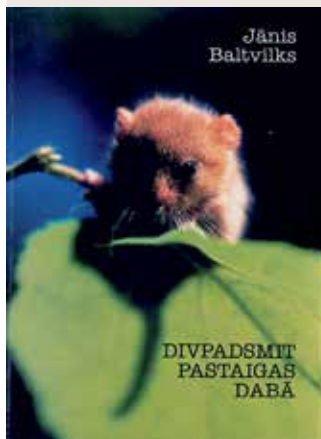
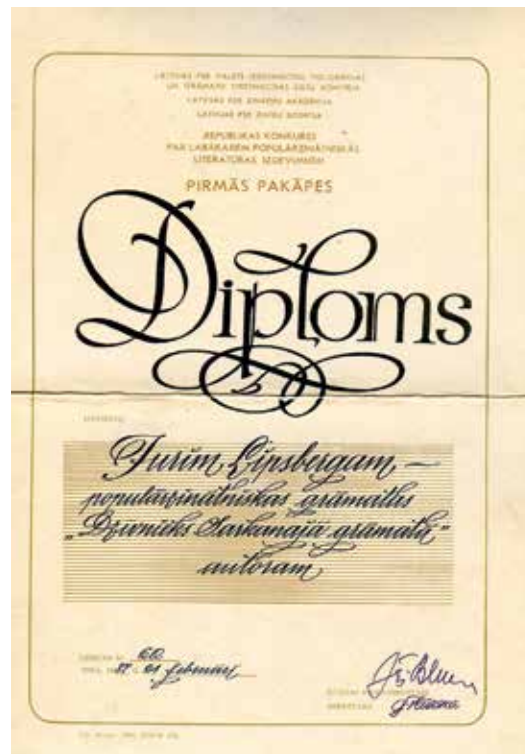

Foto: Edgars Smislovs

Ornitoloģisko grāmatu un citu priekšmetu kolecionārs (50. gadu 2. puse–mūsdienas)

Daudzi ornitologi ir arī kaislīgi kolecionāri, kuriem patīk vākt gan ornitoloģisko literatūru, gan priekšmetus, kur kā dizaina elementi izmantoti savvaļas putni: nozīmītes, vimpeljus, māla medaļas, pastmarkas, aploksnes, sērkokociņu kastītes, pasākumu ielūgumus, plakātus u.c. Arī Jurim Lipsbergam dzīves laikā sakrāta vērtīga šādu priekšmetu kolekcija, kuru viņš sācis vākt jau 50. gadu otrajā pusē. Attiecībā uz ornitoloģisko bibliotēku – tā ir lielākā šāda privātā bibliotēka Latvijā – aptuveni 2500 izdevumi (grāmatas, žurnāli, atklātņu komplekti u.c.), sākot no 19. gs., tai skaitā arī vairāki desmiti sējumu ar to autoru dāvinājuma ierakstiem. Viņam ir lielākā putnu nozīmīšu kolekcija Latvijā, kā arī apjomīga masu mediju publikāciju kolekcija par Latvijas putniem.

Attēlā: Grāmatas no Jura Lipsberga bibliotēkas, kurām dāvinājuma ierakstu veicis ievērojamais Krievijas plēšputnu pētnieks Vladimirs Galušins (dz. 1932) un pašmāju ornitologs, dzejnieks un draugs Jānis Baltvilks (1944–2003).

Publicists (1964–mūsdienas)

Pirmais zinātniskais raksts, kur Juris Lipsbergs pieminēts kā līdzautors, publicēts 1960. gadā (Mihelsons u.c., 1960). Savukārt pirmā viņa paša publikācija ir neliela piezīme par bikšaino klijānu migrāciju 1962. gada septembrī Krievijā, Čeljabinskas apkārtnē, kur Lipsbergs dienēja padomju armijā (Липсберг, 1964). Kopš 1969. gada viņa publikācijas iznākušas katru gadu, un kā autors vai līdzautors viņš publicējis kopskaitā vismaz **220** zinātniskus un populāri zinātniskus rakstus (159 latviski, 56 krieviski, 3 angļiski, 1 igauņiski un 1 vāciski). Juris ir viens no raženākajiem publicistiem Latvijas ornitologu vidū!

Attēlā: 1987. gada 21. februārī Jurim Lipsbergam piešķirts 1. pakāpes diploms par labāko populārzinātnisko literatūras izdevumu – grāmatu "Dzīvnieks Sarkanajā grāmatā" (1985).

Pirmais gulbju pētnieks Latvijā (1969–1998)

1969. gada pavasarī Juris Lipsbergs sācis vākt ziņas par paugurknābja gulbja ligzdošanas bioloģiju, apkopojot literatūru un vācot datus, galvenokārt Babītes un Engures ezerā (Липсберг, 1970). Nākamajā gadā viņš par šo sugu aizstāvēja diplomdarbu Latvijas Valsts universitātes Bioloģijas fakultātē. Turpmākajās desmitgadēs Juris Lipsbergs organizēja ligzdojošo gulbju uzskaites Latvijā – 1972., 1974., 1978., 1987. un 1992. gadā, aktīvi gredzenoja paugurknābja gulbjus, veicināja arī citu cilvēku pievēršanos gulbju uzskaitēm un gredzenošanai, no 1974. līdz 1977. gadam aprobēja gredzenošanu ar kakla gredzeniem pēc ASV gulbju pētnieka Viljama Slaidena (W.J.L. Sladen, 1920–2017) izstrādātās metodes. Pateicoties Jura Lipsberga aktivitātēm šīs sugas izpētē, nākamo paaudžu pētniekiem ir pieejama apjomīga informācija par gulbju ligzdošanas bioloģiju un ligzdošanas areāla izmaiņām Latvijas teritorijā 20. gadsimta 2. pusē, dati par gredzenoto putnu migrāciju un skaita izmaiņām dažādos ziemošanas periodos.

Attēlā: Ar referātu par paugurknābja gulbju kakla gredzenu metodes aprobāciju un rezultātiem Latvijā Juris Lipsbergs uzstājās pirmajā padomju gulbju pētnieku konferencē Astrahaņā 1980. gada aprīlī.

Foto: no Jura Lipsberga arhīva

Foto: Jānis Baumanis

Darbība Papes stacionārā un niedrāju putni (no 1970. līdz 2000. gadiem, epizodiski arī vēlāk)

Pirmajos Papes ornitoloģiskā stacionāra darbības gados Juris Lipsbergs bija viens no aktīvākajiem gredzenotājiem, īpaši daudz ķēra un gredzenoja putnus Papes ezera niedrājā (sadzīviskais apraksts: Lipsbergs, 2009). Ar laiku pievērsies arī reto niedrāju putnu ligzdošanas areāla izpētei un, par pārsteigumu daudziem pašmāju ornitologiem, 1970. gadā atklāja daudzu somzīlīšu pāru un 3 pāru zivju gārņu ligzdošanu Engures ezera niedrājā (Lipsbergs, 1971a, 1971b), pierādīja bārdzīlītes un Seivi ķauķa ligzdošanu Papes ezerā 1972. gadā (Липсберг, 1975; Липсберг, Приедниекс, 1975), konstatēja somzīlīšu invāziju Papes ezera niedrājā 1972. gada rudenī, 26 dienu periodā 3–5 tiklos noķerot 635 īpatņus (Липсберг, 1976). Vēlāk publicēja datus par Seivi ķauķa un bārdzīlītes ligzdošanas bioloģiju, kuri bija uzkrāti ilgajā pētījumu periodā (Lipsbergs, 2004; Lipsbergs, 2012).

Attēlā: Juris Lipsbergs (centrā) kopā ar citiem Papes stacionāra 20. jubilejas pasākuma dalībniekiem klausās Ribačijas biostacijas (Kaļiņingradas apgabals Krievijā) vadītāja Viktora Doļņika (1938–2013) apsveikuma runu, 23.08.1986.

Sarkanās grāmatas laiki un mikroliegumi (1977–2000)

Visvairāk zināmais Jura Lipsberga profesionālās darbības virziens ir saistīts ar reto un izzūdošo putnu stāvokļa, izplatības un skaita noteikšanu Latvijas Sarkanās grāmatas veidošanas laikā, sākot ar 1977. gadu. Samērā trūcīga tehniskā nodrošinājuma apstākļos (t.s. stagnācijas gados) datu vākšana nebija viegla, tāpēc J. Lipsbergam nācās braukt ilgās ekspedīcijās pa visu Latviju ar motociklu (reizēm ar nepietiekamu degvielas nodrošinājumu), uz vietas veikt mežniecību darbinieku aptauju, kā arī aptaujāt citus satiktos cilvēkus. Ziņas par retajiem putniem vāktas arī, aptaujājot kolēģus un ar masu mediju palīdzību vērstoties ar lūgumu pie visiem interesentiem. Noskaidrojot sugu stāvokli, uzsākts darbs pie mežos mītošo reto putnu sugu ligzdošanas vietu aizsardzības nodrošināšanas, praksē ieviešot jaunu aizsardzības mehānismu – mikroliegumus (Lipsbergs, 1983). Līdz 1988. gadam jau bija nodibināti aptuveni 300 mikroliegumi reto putnu ligzdošanas iecirkņos.

1988. gada nogalē Juris Lipsbergs Maskavā veiksmīgi aizstāvēja disertāciju: "Retas un izzūdošas putnu sugas Latvijā un to aizsardzība". Ir jāpiemin, ka Sarkanās grāmatas veidošanas laiks bija viens no svarīgākajiem pagrieziena punktiem sabiedrības iesaistīšanā un izpratnes veidošanā par nepieciešamību gan apzināt savā teritorijā mītošo sugu stāvokli, gan veikt aizsardzības pasākumus reto un izzūdošo sugu aizsardzībai (Matrozis, 2017).

Attēlos: Draudzīgs šaržs, ko 1988. gada decembrī pēc disertācijas aizstāvēšanas Jurim Lipsbergam pasniedza Bioloģijas institūta Ornitoloģijas laboratorijas kolēģi.

1988. gadā Jurim Lipsbergam piešķīra Vissavienības Tautas saimniecības sasniegumu izstādes lielo sudraba medaļu par ieguldījumu mikroliegumu izveidošanā reto putnu sugu aizsardzībai mežos.

Fotogrāfiju noskenē ar Overly mobilo lietotni un noskaties Ruslana Matroža sagatavoto video!

Palīdzība jaunāko paaudžu pētniekiem (70. gadi – mūsdienas)

Pats Juris nekad nav centies uzņemties šefību pār jauniem putnu pētniekiem un palīdzēt studentiem ar darbu vadīšanu, tomēr dažiem aktīviem jauniešiem viņš palīdzēja, iesaistot dažādu sugu uzskaitēs (ligzdojošo gulbju un ziemojošo bārdzīlišu uzskaitēs, reto sugu atradumu meklēšanā u.c.) un iesaistot ekspedīcijās: Jānim Priedniekam (dz. 1956), Alvilam Reinbergam (1959), Ilmāram Tirmanim (1961), Arnim Bērziņam (1962–2010), Jānim Ķuzem (1977) u.c. Putnu dienu un citu pasākumu laikā skolēniem lasīja lekcijas, ar saviem populāri zinātniskajiem rakstiem, kas tika publicēti žurnālos un citos izdevumos desmitiem un simtiem tūkstošos eksemplāru, veicināja dziļāku interesi par putnu pasauli. Arī man Juris Lipsbergs nekad nav liedzis savu palīdzību saistībā ar atmiņām par dažādiem vēsturiskiem notikumiem un pat ir nodevis vērtīgus sava arhīva materiālus (dokumentus, korespondenci, dienasgrāmatas u.c.) turpmākai izmantošanai un “mūžīgai” glabāšanai. Piemēram, pēc Jura Lipsberga atmiņām un arhīva materiāliem nesen publicēts biogrāfisks raksts par Ribačijas putnu ķeršanas murda izgudrotāju Jāni Jakši (1923–1985), padomju gados aizmirstu pašmāju ornitologu ar grūtu likteni (Липсберг, Матрозис, 2017).

Attēlā: Juris Lipsbergs pēc nokāpšanas no ūpa apdzīvotās mākslīgās ligzdas dižā priedē stāsta Ruslanam Matrozim par apskates rezultātiem. Salacgrīvas apkārtnē, 02.06.2019.

Foto: no Jura Lipsberga arhīva

Dzērvju pētnieks (1976–1989)

70.–80. gados vairāki pašmāju ornitologi (Slīteres un Teiču rezervātu darbinieki) pievērsās dzērvju izpētei, lai noskaidrotu šīs sugas ligzdojošās populācijas apmērus, migrācijas laiku, svarīgākas migrējošo dzērvju barošanās, atpūtas un nakšņošanas vietas. Viņu vidū bija arī Juris Lipsbergs. No 1976. līdz 1978. gadam ar anketu palīdzību no visiem interesentiem viņš vāca ziņas par pavasara un rudens dzērvju migrācijas gaitu, kā PSRS Dzērvju izpētes grupas (dib. 1980) biedrs ar referātiem piedalījās šo putnu pētnieku sanāksmēs un citos pasākumos (1981, 1982, 1984, 1989) (Ильяшенко, 2008).

Attēlā: PSRS Dzērvju izpētes grupas IV konferences dalībnieku kopbilde Matsalu (Igaunijā) un grupas nozīmīte. 1984. gada septembris. Juris Lipsbergs augšējā rindā otrais no kreisās.

Foto: Ruslans Matrozis

Mākslīgās ligzdas lielajiem plēšputniem un ūpim (1991–mūsdienas)

70.–80. gados Jurim jūras un klinšu ērgļu ligzdošanas iecirkņi bija jāmeklē pa visu Latviju, vācot ziņas par šo sugu izplatību un skaitu, bet vēlāk pēc savas iniciatīvas viņš iesaistījās šo reto sugu ligzdošanas vietu ierīkošanā (Lipsbergs, 1995), būvējot, pielāgojot apstākļiem un pilnveidojot ligzdu konstrukcijas ilglaicīgai lietošanai (virs 10 gadiem) (Lipsbergs, 2013). 2000. gados jūras ērgļa izpēti pārņēma ornitologs Jānis Ķuze (Ķuze u.c., 2010). Ar laiku ērgļiem būvētajās ligzdās sāka ligzdot mūsu lielākā pūce – ūpis (Lipsbergs, 1996), tāpēc Juris šiem pārsvarā uz zemes ligzdojošajiem putniem sāka veidot speciālas ligzdvietas kokos, tādējādi palielinot to iespējas veiksmīgi izligzdot drošākā vietā. Turpmākajos gados viņš publicēja vairākus apkopojošus rakstus par ūpju ligzdošanas bioloģiju (Lipsbergs, 2000; Липсберг, 2006; Lipsbergs, 2011). Jāteic, ka, neskatoties uz cienijamo vecumu, vēl 2019. gadā Juris Lipsbergs kāpa kokos, lai pārbaudītu mākslīgās ligzdas, kurās arī šogad veiksmīgi izligzdoja ūpji.

Attēlā: Jura Lipsberga uzbūvētajā ligzdā izšķīlies ūpja mazulis pirms gredzenošanas. Salacgrīvas apkārtnē, 02.06.2019.

Foto: Anitra Tooma

Juri Lipsbergu 80. jubilejā apsveica daudzi draugi un kolēģi. Engures ornitoloģiskais stacionārs, 27.07.2019.

Literatūra

- Baltvilks J. 1990. Sarkanā grāmata un ģenerālis. *Pionieris*, 31.07.1990.: 8.
- Kokareviča E. 2016. LOB goda biedrs – Juris Lipsbergs. *Putni dabā* 2016/2: 5.
- Ķuze J., Lipsbergs J., Bergmanis U. 2010. Jaunami jūras ērgļu izpētē un ligzdvieta aizsardzībā Latvijā. *Putni dabā* 2010/1–2: 10–19.
- Liepiņa L. 2016a. Salacgrīvetis Juris Lipsbergs – putnu Ģenerālis. *Auseklis*, 17.06.2016.: 9.
- Liepiņa L. 2016b. Salacgrīvas novadā novērotas divas Latvijai nebijušas putnu sugas. *Auseklis*, 07.12.2016.: 3.
- Liepiņa L. 2017. Salacgrīvas pagasta Lauteros putnu vērotājiem veicas. *Auseklis*, 08.11.2017.: 1.
- Liepiņa L. 2018a. Salacgrīvas pagasta Lauteros gredzenota retā rudsānu zilastīte. *Auseklis*, 30.10.2018.: 6.
- Liepiņa L. 2018b. Salacgrīvas Lauteros gredzenota retā ieceļotāja – plūvurpūce. *Auseklis*, 23.11.2018.: 3.
- Lipsbergs J. 1971a. Jaunas ziņas par somzīlites *Remiz pendulinus* (L.) ligzdošanu Latvijā. – *Zooloģijas muzeja raksti* 7: 71–81.
- Lipsbergs J. 1971b. Zivju gārņa (*Ardea cinerea* L.) pirmais ligzdošanas gadījums niedrājos Latvijā. *Zooloģijas muzeja raksti* 7: 87–89.
- Lipsbergs J. 1983. Norādījumi par mikroliegumu izveidošanu aizsargājamiem dzīvniekiem Latvijas PSR mežos. Rīga, LatZTIZPI, 14 lpp.
- Lipsbergs J. 1995. Mākslīgās ligzdas paraugs jūras ērglim *Haliaeetus albicilla* un klinšu ērglim *Aquila chrysaetos*. *Putni dabā* 5.2.: 91–94.
- Lipsbergs J. 1996. Ūpis *Bubo bubo* pirmoreiz Latvijā ligzdojis kokā – mākslīgajā ligzdā. *Putni dabā* 6.1: 22–24.
- Lipsbergs J. 2000. Drei Bruten des Uhus in künstlichen Horsten in Lettland. *Ornithologische Mitteilungen* 52 (6/7): 194–198.
- Lipsbergs J. 2004. Seivi ķauķis *Locustella luscinioides* Latvijā – dzīvesvietas un ieskats ligzdošanas bioloģijā. *Putni dabā* 14.3: 2–10.
- Lipsbergs J. 2009. Starp somzīlītēm un padomju militāristiem. *Putni dabā* 2009/3: 11–15.
- Lipsbergs J. 2011. Kas notiek ar ūpi *Bubo bubo* Latvijā? *Putni dabā* 2011/1: 6–19.
- Lipsbergs J. 2012. Bārdzīlīte *Panurus biarmicus* Latvijā – ieskats ligzdošanas bioloģijā un migrācijā. *Putni dabā* 2012/3–4: 12–23.
- Lipsbergs J. 2013. Dažas atziņas par projektu “Mākslīgās ligzdas lielajiem ērgļiem un ūpim”. *Putni dabā* 2013/2: 10–13.
- Lipsbergs J. 2017. Sibīrijas rubīnrīklīte *Luscinia calliope* pirmoreiz konstatēta arī Latvijā. *Putni dabā* 77: 21–23.
- Matrozis R. 2009. Jurim Lipsbergam – 70. *Putni dabā* 2009/3: 10.
- Matrozis R. 2016a. Par Jura Lipsberga atmiņu grāmatu. *Putni dabā* 2016/1: 26.
- Matrozis R. 2016b. Putnu vērotājam Uldim Lipsbergam – 90. *Putni dabā* 2016/3: 28–32.
- Matrozis R. 2016c. Putnu vērotājam Uldim Lipsbergam – 90. *Auseklis*, 21.12.2016.: 6.
- Matrozis R. 2017. Sarkanās grāmatas nozīmes dabas aizsardzībā. *Vides vēstis* 2: 16–21.
- Matrozis R. 2019. Putnu ģenerālis Juris Lipsbergs nosvinējis savus astoņdesmit. *Auseklis*, 06.11.2019.: 6.
- Matrozis R. 2019. Putnu ģenerālim Lipsbergam – 80! *Vides vēstis* 3: 30–33.
- Matrozis R., Smislovs V., Smislovs E. 2016. Par Sibīrijas peļķājītes *Prunella montanella* novērojumiem Lauteros. *Putni dabā* 2016/4: 14–16.
- Mihelsons H., Kasparsons Ģ., Lejiņš G., Viksne J., Šmits V., Lipsbergs J., Stolbovs I. 1960. Putnu migrācijas Latvijas PSR 1958. g. rudenī. Gr.: Latvijas putnu dzīve. Rīga: 139–192.
- Pakalns D. 1997. Ģenerāļa pēdās. *MMD* 11: 32–33.
- Stražds M. 1999. Jurim Lipsbergam – 60. *Putni dabā* 9.2: 26–29.
- Tirzānis I. 1995. Ģenerālis. *MMD* 95/9: 24–26.
- Ильяшенко Е. 2008. Краткая история рабочей группы по журавлям. В кн.: Рабочая группа по журавлям Евразии. Москва: 4–23.
- Липсберг Ю. 1964. Массовый пролет зимняков. *Охота и охотничье хозяйство* 5: 59.
- Липсберг Ю.К. 1970. Биология гнездования лебедя-шипуна в Латвии. В кн.: Материалы VII Прибалтийской орнитологической конференции. Том 3. Рига: 12–14.
- Липсберг Ю.К. 1975. Первое доказательство гнездования усатой синицы *Panurus biarmicus* L. в Латвии. *Zooloģijas muzeja raksti* 12: 31–47.
- Липсберг Ю.К. 1976. Отлов птиц паутиными сетями. В кн.: Кольцевание в изучении миграций птиц фауны СССР. Москва, Наука: 92–100.
- Липсберг Ю.К. 2006. Гнездование филина (*Bubo bubo*) у свалок бытовых отходов в окрестностях Риги. *Хищные птицы и совы в зоопарках и питомниках* 15: 91–94.
- Липсберг Ю., Матрозис Р. 2017. Памяти Яниса Яновича Якшиса (1923–1985) – исследователя питания хищных птиц и создателя рыбачинской ловушки для массового отлова мигрирующих птиц. *Русский орнитологический журнал* 1429: 1435–1454.
- Липсберг Ю.К., Приедниекс Я. 1975. Соловьиный сверчок *Locustella luscinioides* (Savi) – новый гнездящийся вид птиц в фауне Латвии. *Zooloģijas muzeja raksti* 12: 48–62.

Summary

64 years dedicated to birds /Ruslans Matrozis/

This article reviews the ornithological activities of one of Latvia's oldest ornithologists – Juris Lipsbergs (born 1939), who has already devoted 64 years to watching, studying, protecting and promoting wild birds. He began his observations of birds in Siberia, in the Oba River valley, where his family lived during their Soviet deportation period (1949–1956). His older brother Uldis Lipsbergs (1926–1999) was his first teacher about birds. After returning to Latvia, Juris studied at the Faculty of Biology of the Latvian State University, focusing his studies on the Mute Swan, and later organized breeding swan counts (1972, 1974, 1978, 1987, 1992) and the ringing of young swans, including neck-collars (1974–1977). Together with his brother, J. Lipsbergs has regularly observed birds at their family home near the Riga Gulf seacoast in Lauteri (near Salacgrīva, N Latvia) from the 1940s until present days. He has collected important faunistic and phenological data on many species, even first discoveries of new bird species for Latvian fauna. Juris Lipsbergs is the owner of a rich library of ornithological literature and other bird-related collections. Since 1964 he has published 220 scientific and popular articles on various ornithological issues, mainly in Latvian and Russian. He has also stimulated interest in bird research for several active young nature researchers, taking them on expeditions and involving them in different surveys. He actively participated in bird ringing at the Pape Ornithological bird-ringing station in the 1970s. During these years he also focused on studying the nesting biology of some reed-nesting birds (Savi's Warbler, Bearded Reedling and Penduline Tit). He is best known for his work on the preparing of two editions of the Latvian Red Data Book, 1977–2000, collecting data about rare and endangered birds and mammals in Latvia, and in the 1980s for introducing a unique forest nesting rare bird protection mechanism – micro-reserves. Between 1976 and 1989 he studied the migration and nesting biology of the Common Crane in Latvia. Over the past almost three decades, J. Lipsbergs has designed and built artificial nests for the White-tailed Eagle, Golden Eagle and Eagle Owl, contributing to the growth of the populations of these rare birds.